

GAIA-24. Opera del Mondo

ROMAN GRYGORIV &
ILLIA RAZUMEIKO /
OPERA APERTA

Muziektheater in tijden van oorlog

Johan Thielemans

Gezien op 16 mei 2024

TR25 Schouwburg, Rotterdam, in het kader van O. Festival for Opera. Music. Theatre.

De muziektheatervoorstelling 'GAIA-24. Opera del Mondo' van Oekraïense componistenduo Roman Grygoriv en Illia Razumeiko en het ensemble Opera Aperta werd in de voorbije weken gemaakt in Kiev. Kunst in tijden van oorlog. Het verleent aan deze meeslepende voorstelling een extra dimensie. Het lijkt een wonder dat je onder de dagelijkse dreiging van het oorlogsgeweld in Oekraïne zo'n complexe voorstelling kan maken. Er valt theatraal en muzikaal zoveel te beleven dat de voorstelling je helemaal inpakt.

18 MEI 2024

De première van 'Gaia-24. Opera del Mondo' vond pas een paar dagen geleden plaats in Kiev. In Rotterdam beleefden we de Europese première. Wellicht ontbrak daardoor de tijd om boventitels te voorzien. Of de voorstelling een geo-historische performance is voor moeder aarde, zoals Roman Grygoriv en Illia Razumeiko beloven, ontgaat mij daardoor. De voorstelling is wel uitgesproken eclectisch: de uitvoerders beheersen de muzikale folklore van hun land even goed als agressieve rock, maar er zit ook muziek van Schubert of een stuk dodecafonie in deze muzikale grabbelton.

De voorstelling telt drie bedrijven. Het eerste begint in de zaal. Een vijfkoppig orkest, uitgedost in fantasierijke folkloristische kostuums, brengt er muziek met een modernistisch kleurenpalet. Je hoort de violen aanvankelijk als het ware wenen bij hun begeleiding van een bariton en drie zangeressen. Die brengen Oost-Europees klinkende volksliederen, met de karakteristieke nasale stemmen van de vrouwen. Zang en muziek putten echter ook uit andere, Westerse en Turkse tradities. Door de hedendaagse begeleiding schuiven heden en verleden zo over elkaar. Daar hoort ook dans bij: als de muziek opzwevend wordt tollend twee danseressen én de bariton rond als soefi-derwisjen.

In het tweede deel zijn alle performers naakt. Eerst lijken ze te slapen (of zijn het zoveel lijken?) Ieder heeft een strijkinstrument bij zich. Op de ijle tonen van

strijkinstrumenten ontwakken ze langzaam. Ze zetten de vele instrumenten – snaren, piano, uitgebreid slagwerk – in als plastische objecten. De zangeressen maken met hun cello's levende sculpturen. Het is een passage die schoonheid huldigt.

Het vrede verdwijnt in het laatste deel. Nu laten zangers en dansers het volkse idioom achterwege. Ze verschijnen als brutale rockzangers – het is oorverdovende muziek. De voorstelling biedt zo een soort historische reis door de muziek. Op de traditie, die in Oost-Europa nog springlevend is, volgt de kunstmuziek uit de twintigste eeuw en tenslotte het geweld van de rockmuziek. Dat gaat dan over in geluiden uit een fabriek, een obsederende klankenvloed die alles wegdrukt. Je kan niet anders dan aan de oorlogstoestand denken.

Deze 'GAIA-24' laat ons kennismaken met een bom aan talent.

De voorstelling besluit met een uitsmijter: het hele gezelschap komt in een rij op het podium staan, en zingt een Oekraïens lied – we zijn terug bij een culturele essentie, kunstenaars die fier zijn op hun traditie. Dat plots de Oekraïense vlag uitgerold wordt, laat de urgentie van de voorstelling zien. Kunst in het aangezicht van het onmenselijke.

Dit werk wordt gedragen door zeer getalenteerde uitvoerders. Ze zingen, dansen en musiceren. Alle spelers wisselen vlot van discipline, elke muzikale traditie wordt overrompend beoefend. Het zijn 'totale' kunstenaars. Deze 'GAIA-24' laat ons kennismaken met een bom aan talent. Kunst kan de wereld niet redden, maar is een weerbarstig antwoord op een wereld die uit de haak is. Die boodschap zit allicht ook in de teksten, maar doordat ik die niet kan volgen is mijn blik in zekere zin oppervlakkig. Maar de artistieke rijkdom en inventiviteit van de voorstelling is een vorm van verzet die de toeschouwer met een soort onwaarschijnlijk optimisme naar huis stuurt.

Een wrange gedachte blijft wel nazinderen: na Rotterdam gaat het voor dit gezelschap terug naar Kiev. Het succes in Rotterdam is maar een korte pauze, tijd die tussen haakjes geplaatst wordt, maar de harde realiteit en de waanzin niet kan bestrijden.